

SİNEMATEK

ANKARA SİNEMATEK DERNEĞİ Mart 1977 GÖSTERİLERİ

ÇAĞDAŞ
SAHNE
KÜLTÜR
MERKEZİ

TURAN
TAMER
ARSLAN

SİNEMATEK

Sayı 3

ÇAĞDAŞ SAHNE KÜLTÜR MERKEZİ

ŞUBAT 1977 GÖSTERİ DÜZENİ - AYLIK DERGİ

...ÇİMENTO/GLADKOV..

Tunus Caddesi No. 92 Kavaklıdere - ANKARA Tel : 26 77 01

TI 250 Kr.

SİNEMATEK

ÇAĞDAŞ SAHNE KÜLTÜR MERKEZİ Şubat 1977 Gösteri Düzeni

1 Salı	14.30, 16.30, 19.00 21.30	FİLİM/Hak Mücadelesi (Michael Cahni Ohass)/Yön. V. Schlöndorff (Son hafta)
2 Çarşam.	14.30, 16.30, 21.30 19.00	FİLİM/Hak Mücadelesi TİYATRO/Grev
3 Perşembe	14.30, 16.30 19.00 21.30	SERĞİ Çaldıran 1976 Ömer Vargı FİLİM/Hak Mücadelesi SİNEMATEK/Boş Sandalye (La Chaise Vide)/Yön. Pierre Jallaud/1975/Fransa/ İngilizce altyazılı/Renkli TİYATRO/Çimento
4 Cuma	14.30, 16.30, 21.30 18.00 19.00	FİLİM/Hak Mücadelesi KISA FİLİM ÇALIŞMASI/Sinan Çetin TİYATRO/Çimento
5 Cumartesi	9.30 14.00, 19.00 16.30, 21.30	FOTOĞRAF DERSLERİ/2. Grup/Alparslan Aydın FİLİM/Hak Mücadelesi TİYATRO/Çimento
6 Pazar	9.30 11.30 14.00, 19.00 16.30, 21.30	FOTOĞRAF DERSLERİ/1. Grup/Ömer Lütfi Eltan BİR ŞEFTALİ BİN ŞEFTALİ/Ankara Çocuk Tiyatrosu TİYATRO/Çimento FİLİM/Hak Mücadelesi
7 Pazartesi	14.30, 16.30 19.00	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin/Yön. Süreyya Duru SİNEMATEK/Aldatan Kadın, Eva (Eve)/Yön. Joseph Losey/1962/İngilizce
8 Salı	14.30, 16.30, 21.30 19.00	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin AÇIK TARTIŞMA/M. C. Döneminde Siyasi Cinayetler/Katılanlar : Uğur Mumcu, Halit Çelenk, Turgut Kazar,
9 Çarşamba	14.30, 16.30 19.00	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin

miz ilk
daş Sa
suf Dağ
külerle
Yusuf
Ömer Ç
Yu
de Tülin

Duru'nu
yoruz.
Türkali

defalar
«Merha
izleyebi
sıyla Ç

bağımlı
üyelerin
kollekti
la Dene
Mayıs
Sinan Ç
turanlar

gı'nın «
sergide

lendi. Ç
talarda
lerinden
numuza

limi «Ba
da yine

Gösteri
yor» ad
Temmu:

SİNEMATEK

10 Perşembe	14.30, 16.30	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	19.00	SİNEMATEK/Çaykovski (Tchaikovski)/ Yön. Igor Talankin/1970/S.S.C.B.
	21.30	TİYATRO/Çimento
11 Cuma	14.30, 16.30, 21.30	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	18.00	KISA FİLİM ÇALIŞMASI/Sinan Çetin
	19.00	TİYATRO/Çimento
12 Cumartesi	9.30	FOTOĞRAF DERSLERİ/ 2. Grup/Alpaslan Aydın
	12.00	FOTOĞRAF - SİNEMA SEMİNERİ/Konu- şan : Süha Arın
	14.00, 19.00	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	16.30, 21.30	TİYATRO/Çimento
13 Pazar	9.30	FOTOĞRAF DERSLERİ/1. Grup/Ömer Lüt- fi Eltan
	11.30	KUTSAL HAZİNE/Ankara Çocuk Tiyatrosu
	14.00, 19.00	TİYATRO/Çimento
	16.30,21.30	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
14 Pazartesi	14.30, 16.30	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	21.30	FİLM/Kara Çarşafı Gelin
	19.00	SİNEMATEK/Sudaki Bıçak (Noz w Wod- zie)/Yön. Roman, Polanski/1962/Polanya
15 Salı	14.30, 16.30, 21.30	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	19.00	KONSER/Tülin Nutku, Yusuf Dağüstün
16 Çarşamba	14.30, 16.30 21.30	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	19.00	TİYATRO/Çimento
17 Perşembe	14.30, 16.30	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	19.00	SİNEMATEK/Kanlı Saltanat (Macbeth)/ Yön. Roman Polanski/1974/İngiltere-1974- Türkçe altyazılı
	21.30	Tiyatro/Çimento
18 Cuma	14.30, 16.30, 21.30	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	18.00	KISA FİLİM ÇALIŞMASI/Sinan Çetin
	19.00	TİYATRO/Çimento
19 Cumartesi	9.30	FOTOĞRAF DERSLERİ/2. Grup/Alpaslan Aydın
	12.00	FOTOĞRAF-SİNEMA SEMİNERİ/Konu- şan: Ozan Sağdıç
	14.00, 19.00	FİLİM/Kara Çarşafı Gelin
	16.30, 21.30	TİYATRO/Çimento

SİNEMATEK

20 Pazar	9.30	FOTOĞRAF DERSLERİ/1. Grup/Ömer Lütfi Eltan
	11.30	BECERİKLİ KANGURU/Ankara Çocuk Tiyatrosu
	14.00, 19.00	TİYATRO/Çimento
	16.30, 21.30	FİLİM/Kara Çarşafılı Gelin
21 Pazartesi	14.30, 16.30, 21.30	FİLİM/Merhaba/Yön. Özcan Arca
	19.00	SİNEMATEK/Altı Temmuz/Yön. Yuli Kabassik/S.S.C.B./İngilizce
22 Salı	14.30, 16.30, 21.30	FİLİM/Merhaba
	19.00	AÇIK TARTIŞMA/Çimento
23 Çarşamba	14.30, 16.30	FİLİM/Merhaba
	19.00	DİA-ŞİİR GÖSTERİSİ/Ersin Alok, Cüneyt Ayrıl/Müzik : Ö. Özgeç
	21.30	TİYATRO/Grev
24 Perşembe	14.30, 16.30	FİLİM/Merhaba
	19.00	AÇIK TARTIŞMA/Fotoğraf Nedir?/Katılanlar : Ersin Alok, Ozan Sağdıç, Fikret Otayam, Hamza İnanç, Oğuz Onaran
	21.30	TİYATRO/Çimento
25 Cuma	14.30, 16.30, 21.30	FİLİM/Merhaba
	18.00	KISA FİLİM ÇALIŞMASI/Sinan Çetin
	19.00	TİYATRO/Çimento
26 Cumartesi	9.30	FOTOĞRAF DERSLERİ/2. Grup/Alpaslan Aydın
	12.00	FOTOĞRAF-SİNEMA SEMİNERİ/Konuşan : Oğuz Onaran/Konu : Western
	14.00, 19.00	FİLİM/Merhaba
	16.30, 21.30	TİYATRO/Çimento
27 Pazar	9.30	FOTOĞRAF DERSLERİ/1. Grup/Ömer Lütfi Eltan
	11.30	KUTSAL HAZİNE/Ankara Çocuk Tiyatrosu
	14.00, 19.00	TİYATRO/Grev
	16.30, 21.30	FİLİM/Merhaba
28 Pazartesi	14.30, 16.30, 21.30	FİLİM/Merhaba (Son hafta)
	19.00	SİNEMATEK/Dikkat Araba Geliyor/Yön. Eldor Riazanov/S.S.C.B.
MART 1977		
1 Salı	14.30, 16.30, 21.30	FİLİM/Merhaba
	19.00	AÇIK TARTIŞMA/Kontrgerilla Gerçeği ve İşkenceler

FOTOĞRAFÇIL

Varlığı bilinen sanat, duygularını, görselini duymuş, kağıda istemiştir. Bu nesnelerin simgeleri dizisi, mamaya eğilimli elverişli olduğunu yanını giderecek saptıran bir yazıdır.

Fotoğrafın bir de yeterlilik ve bu yolla genişinde beş, gözle kaşları ortadan çek ve suratın cükleri bir türlü siz kalan yanını taplarının, koca nısıra çizgi, gramakinası karşısı de bulunduğum meden, bu biçim

Bununla birlikte fi gerçeğin olduğu ba bir saptama niteliyemeyiz. G fotoğraf yaygın v sanat dalıdır, biğin ve lekenin ş seslendiği oranları mıza da s. Bunu yaparken çinin konusuna rumu iletir bize; lumsal yaşamın nuyu kendi bild ayırtısına, ken geçleri ve diğer yapıtlarının birbi

SİNEMATEK

"ÇİMENTO" ÜSTÜNE

«Çimento» oyunu, Gladkov'un romanının oyun için malzeme olarak seçilmesinden, seyirci önüne çıkmasına değin, çalışmaların her adımında, oyunun yazarı ile görüş birliği içinde, şu amaçlar ve sorunlar gözönüne alınarak yapıldı :

1) Ülkemizde işçi sınıfı ve emekçi halkın yükselen mücadelesinin geleceğine ışık tutacak, karakteristik, somut tarihsel örnekler getirmek gerek. Bugünün gerçek çelişkilerini ve çatışmanın yönünü sahneleyen oyunlar yanında, mücadelenin hangi ve nasıl bir gerçek gelecek uğruna yapıldığını sahnede somut olarak inceleyip aktaran oyunlar da konmalı. Ancak, böyle oyunların gerçekçi olabilmesi için, devrimi başarmış tarihsel örneklerden hareket etmek zorunluğu var. Çünkü, örneğin, mücadelenin bizdeki bazı yerel ve anlık durumlarını doğru tahlil etmeyip, bizde birtek yerde bir an için devrim olmuş gibi ele alıp gösterme çabasının, işçi sınıfı ideolojisini nasıl kökten başaşağı etme yanlısına kadar vardığı açıkça görüldü. Yanlış örnekten hareket edilip doğru sonuca varılması beklene-
mez. Öyleyse, «ille bizden olmalı» tarzında popülist yerelciliğe saplanmak-
sızın tek çözüm, doğru tarihsel malzemeyi, toplumcu gerçekçi tutumla sahneye getirmek.

2) Burada «gerçekçilik»in de dar anlamda kavranmaması gerekiyor. Sahneye getirilen, bir devrim sonrasının tarihsel gerçeği ise, bunu sergilediğimiz kitlenin henüz devrimci mücadelenin içinde ve yeni örgütlenme ve bilinçlenme aşamasında bulunduğu da, bizim tarihsel gerçeğimiz. Öyleyse, Gladkov'un, devrimi başarmış kendi toplumu için yazdığı bir romanı, malzeme olarak değerlendirirken, bizim gerçeğimize de hizmet edecek yönde özleştirerek, yani gerçeği çarpıtmadan gerekli ayıklamaları yaparak, hatta detayda gerekli değişiklikleri de yapmayı göze alarak getirmek zorundayız. Bunu başarabilmek için, bir cümlemin, bir jestin hatta bir sözcüğün bile üstünde uzun süreler durmak gerekiyor.

3) Öte yandan, böyle çok yönlü işlev ve incelik taşıyan tiyatro çalışmalarının, sanatsal yönden de ilerletici olduğu denli güçlük ve sorumluluk taşıdığını biliyoruz ve deneylerimizle görüyoruz. Çünkü, özde küçük gibi görünen bir hata, işlev olarak çok büyük bir saptırma getirebildiği gibi, sanatsal düzeyde biraz düşüklük de, doğrudan doğruya özü çarpıtabiliyor. Dolayısıyla, böyle oyunlarda, zorunlu sanatsal düzeyin altına asla düşülmemesi, tersine, sanatsallığın da mümkün olan en yüksek düzeye çıkarılması, sanatsal bir fantazi değil, meseleyi her yanı ile doğru getirebilmenin zorunlu gereği oluyor.

SİNEMATEK

Burada, son zamanlara değin devrimci tiyatrolarda egemen kılınmaya çalışılan bir yanlış görüşü, doğrudan doğruya kendi deneylerimizle dahi, herkesin gözünde açığa çıkarmış olmanın güveni içindeyiz: Hep iddia edilirdi ki, sanatsal düzey sorunu yalnız dar bir entellektüel kesimin sorunudur, işçi ve emekçi seyirci ise aşağılık, az gelişmiş, kaba numaralardan hoşlanır. Bu yalan, etki gücünü bir tek şeyden alıyordu: Yakın zamana değin, devrimci tiyatrolar, işçi ve emekçi seyirci ile doğrudan ve kitle halinde eylemde birleşme olanağı bulamamışlardı. Oysa bugüne değin doğru tiyatro eylemini zaten tüm gücüyle desteklemiş olan geniş aydın seyirci kesimleri ile yan yana ve içiçe, Çağdaş Sahne, Ankara içinde ve dışında geniş işçi ve emekçi kesimleri ile de tiyatro pratiğinde doğrudan doğruya bütünleşmeyi başarmış ve kanıtlamış bulunuyor. Dolayısıyla, aydın seyircinin tiyatro sanatında ciddiyet istediği, nasıl ancak şu kadar yılın deneyi sonunda bazı kafalara dank edebildiyse, işçi ve emekçi seyircinin de öyle «Şaban televizyonu» türü lumpen köçekliklerinden değil, tam tersine, en az aydın seyirci kesimleri denli -ama bazı yönlerden değişik nitelikte- ciddi sanatsallıktan zevk aldığı, artık deneylerimizle bir gerçek olarak herkesin önünde kanıtlanmıştır, yeterince... Ve artık bunca deneyden sonra da, gerçekte emperyalizmin ve burjuvazinin yoz eğlenti ve beyinsizlik şıngısı olan ideaları işçi ve emekçi kitlelere yamamakta ısrar edenler kalırsa, bunların kendilerinin işçi sınıfı mücadelesine ve onun kültür ve sanat meselesine karşı ciddi olmayan, hatta bilerek bilmeyerek egemen sınıfların borazanlığını yapan kimseler olduğu da açıklaştıracaktır.

Bizimse, yukarıdaki gerçekler deneylerle ortaya çıktıkça, işçi sınıfına ve emekçi kitlelere karşı sanatsal sorumluluğumuz da bir o denli artmakta, ama işçi ve emekçi seyirci ile örgütlü ve organik ilişkilerimizi daha da artırma eylemimiz de, «Çimento» oyununun da katkısı ile bir o denli güçlenmektedir.

Ülkemizde sınıf mücadelesinin dinamizmi ve örgütlenme gücü, harekete sanatsal ve kültürel alanda hizmet etmekte olan tek tek kişi ve kurumları aşan boyutlara ulaşmıştır. Bu gerçek, doğru devrimci sanatçı ve sanat kurumu için, kendi bireyi adına telaşa düşmeyi değil, tersine küçük burjuva hastalıklarından arınmayı getirecek mutlu ve kıvanç verici bir gelişmedir. Ve kültür ve sanat alanında şu veya bu kişi ya da kurumu aşmış olan ülkemizdeki eylem bütünü, tek tek kişi, kurum ve eylemlerin de sınavı aşamasına varmıştır. Çağdaş Sahne'nin etkin bir rol oynamış olmasının burjuva basınını ne denli telaşlandıracağını zaten bekleyebilirdik. Ama, haber niteliğindeki gerçekleri bile, kendi burjuva basın namuslarını da yerle bir etmek pahasına tahrif etmekten de çekinmeyerek, bir küçük burjuva borazanının otorite diye yutturulan imzasına ve zaman zaman devrimci görünme kaypaklığına sığınarak, hangi sınıfa hizmet ettiği artık ayan beyan olmuş «san'at» dergilerinde 1976 yılının «panorama» sından Çağdaş Sahne'yi kendi kendilerine silivererek tatmin olacak denli zavalılaştıklarını, doğrusu beklemiyorduk. Onların bu çocukça telaşları, bi-

görkemli bir si-
latılmış, eğri b-
gözüken iç me-
zen getiren Ja-
romanlarını hat-
ramouche»u ar-
tır. Polanski ç-
beth'in kopmus-
kinmez. Bu cü-
Shakespeare'd-
öğe katmış olu-
çiftini alır, ger-
veya Maurice
maz bir Lady
son'un yerini k-
bir ölçüde ihar-
sanda yaşama-
cilik artırılmış

Polanski -
ilginç, saygıde-
dan başarıya
'nin eklediği ve
di kaderini öğ-
tragedyaya «ik-
nu katması aç

(Bu yazı
«Haftanın Film

— Çayko
Metalkinov, İ.
C.B./Oynayan
nova/Renkli.

— Altı Te
Sousslov/Sen
C.B./İngilizce.

— Dikkat
azanov/Senar
Smoktunovski

SİNEMATEK

ÇAĞDAŞ SAHNE ÖZEL FİLM GÖSTERİLERİ - 6

«MERHABA»

Yönetmen	Özcan Arca
Senaryo	Kollektif
Görüntü yönetmeni	Hüseyin Özşahin
Oynayanlar	Halil Ergün Necla Nazır Erol Taş

«Merhaba», İznik Gölü çevresindeki balıkçıların mücadelesini ve içlerinden birinin aşk öyküsünü anlatmaktadır. Recep (Halil Ergün) sınıf atlama özlemi içindedir. Göl ağasının kızını (Necla Nazır) sever. Öte yandan balıkçılar ağaya karşı örgütlenmekte Recep'i de aralarına çağır-maktadırlar. Recep ise kişisel kurtuluşu peşindedir.

Böylesine sağlam sınıfsal temeller üstüne oturtulan senaryo Yeşil-çam'da bulunamayacak bir yöntemle, filimin çekiminde çalışan herkesin katkısıyla gerçekleştirilmiş. Özcan Arca'nın ilk filmi olmasına karşın ilginç bir anlatım özelliği dikkatleri çekiyor.

Sansürle uzun bir mücadeleden sonra, ancak Danıştay kararı ile oy-natılabilen «Merhaba»nın Ankara Galası da yönetmen ve oyuncuların katıl-masıyla Çağdaş Sahne'de yapılacak. Gala tarihi daha sonra duyurulacak.

zim attığımız adımların hedefe umduğumuzdan da daha hızla ilerlediğinin belgesi olabilir. Ama asıl bir şey kesin ki, devrimci mücadele doğru ve ör-gütlü gelişme gösterdikçe, burjuvazi ve onun hizmetkârları, artık eski in-ce ve iki yüzlü gösterişlerini bırakıp, karşı devrimci sınıf tavırlarını açıkça koymaya mecbur olmaktadır. Kendi bünyelerimizde ise, küçük burjuva hastalıklarından arınma sorunu varlık-yokluk sınavı çizgisine gelmektedir. «Çimento» oyunu, bu gerçeklere de sınıfsal bakış açısından ışık tutabili-yorsa, geleceğe bu yönden de olumlu bir perspektif getirmiş olacaktır.

SİNEMATEK

ANKARA SİNEMATEK DERNEĞİ Şubat 1977 Gösterileri

— **Boş Sandalye** : (La Chaise Vide) Yön : Pierre Jallaud/Görüntüler: Georges Barsky/Müzik : Maxime le Frostier/Yapım yeri ve yılı : Fransa, 1974/Oynayanlar : Martine Chevalier, Daniel Quenaut, Maxime le Frostier/Renkli, İngilizce altyazılı.

Bir fotoğraf acentasında çalışan Anne ile serbest fotoğrafçı Marc'ın aşkları anlatılmaktadır. Marc görev gereği gider ve bir daha haber alınmaz. Bu arada Anne çocuk beklemektedir. Uzun süre sevgilisini bekleyen Anne, Marc'a benzer bir kişiliği olan Maxim'le karşılaşır. Sevgiye dönüşen dostlukları için iki engel vardır. Anne'in çocuğunda somutlaşan Marc'ın anısı ve çocuktan Maxim'e gelebilecek olan ters tavırlar,

— **Aldatan Kadın, Eva** (Eve) : Yön : Joseph Losey/Senaryo : James Hadley Chase'in romanından Hugo Butler ve Evan Jones/Görüntüler : Gianni di Venanzo/Müzik : Michel Legrand/Şarkılar : Billie Holiday/Oynayanlar : Jeanne Moreau, Stanley Baker, Virna Lisi/Yapım yeri ve yılı : Paris Film, Interopa Film, 1962.

«Eva», artık hayatini kaybetmek üzere olan geleneklerin, kuralların egemen olduğu bir çevrede geçer. Olayların kahramanı iki kişi Eva (kadın) ve Tyvian (erkek) bu egemen gücün oluşturduğu utanç ve suçluluk duyguları altında kalmışlardır. Bu duygular Tyvian'da daha belirgindir. Her şey yalanlar üstüne kuruludur bu toplumda. Öyle ki, ünlü bir yazar olarak tanınan Tyvian gerçekte kendini meşhur eden kitabın da yazarı değildir. Filimde önemli olan, olaylardan çok, kişilerin davranışları ve ilişkileridir.

Losey diğer filimlerinde olduğu gibi Eva'da da arka planı insan düşüncesi ve davranışlarının nedenlerinin bir çeşit simgesi olarak kullanmış: Venedik, aynalar ve su...

Venedik sayısız eski kilisesiyle geçmişin durağan ahlaki değerlerini hatırlatır. Uzun süre korumuş olduğu ticaret limanı niteliğini yitirip, bugün kanal ve gondollarıyla bir turist merkezi olan şehir, dünün ve bugünün ahlakını karşı karşıya getiren bir simgedir. Losey su'yu kullanır: Deniz, kanallar ve yağmur. Su, kişilerin iradesi dışında bir alın yazısını belirtmek için Tyvian ve Eva'yı çeşitli olaylarda birbirlerine yaklaştırır. Her ne kadar bu fikir hikayede önemli bir rol oynuyorsa da, onların davranışlarının ve

bu davranışların bir ümak istediğFiliminlara sürüklan) bir kızının ortasınzenlenmişduygusunuplan cinsetırken deşantının ddim» diyorşarıyla kuşyor. LoseyBillie Holiein müzik

SİNEMATEK

bu davranışları oluşturan psikolojik, ahlâkî, toplumsal, ekonomik unsurların bir ürünü olduğu açıktır. Losey'in kendisinin de belirttiği, gibi anlatmak istediği davranışlarıyla belirli bir sınıftır.

Filimin simgelerle dolu anlatımı kimi sahnelerde kişileri yanlış yorumlara sürükleyebiliyor. Losey bu konuda şöyle diyor : «İrlandalı yazarın (Tvi-an) bir kızla seviştiği sahneden sonra sabaha geçiş, Roma'nın bir alanının ortasındaki bir havuzun görüntüsüyle olur. Gerçekte bu çok iyi düzenlenmiş bir geçişti ve amacım bambaşka yeni bir şeyin başlayacağı duygusunu vermektir. Oysa istediğim anlamı verememiş olmalıyım ki, bu plan cinsel bir yorum olarak nitelendirildi.» Filimin baş kişisi Eva'yı anlatırken de önemli olan görüntülerdir. Losey /Eva'yı kelimelerle değil, yaşantının değişik durumları içinde görüntü ve davranışlarla vermek istediğim» diyor. Jeanne Moreau'nun anlamlı yüzü özellikle yakın planlarda başarıyla kullanılmış. Kişinin tepkileri kelimeler yerine yüz ifadesinde yansıyor. Losey Eva'yı anlatırken görüntü kadar sese de önem vermiş. Şarkıcı Billie Holiday herşeyi ile Eva'yı açıklayan bir başka unsur oluyor. Losey için müzik arka plan değil yorumdur.

Kanlı Saltanat (Mocbelh) — Roman Polanski

SİNEMATEK

— **Sudaki Bıçak** (Noz w Wodzie) - Yönetmen : Roman Polanski/Senaryo : R. Polanski, Jerzy Skolimowski, Jakup Goldberg/Görüntüler : Jerzy Lipman/Müzik : Krzysztof Komeda/Oynayanlar : Leon Niemczyk, Jolanta Umecka, Zygmunt Malanowicz/Yapım yeri ve yılı : Polonya, 1962.

Gerçek ve bilinçüstündeki olay Andrzej (koca) ve Kristin (karısı) hafta sonlarını geçirmek üzere arabayla rıhtıma giderlerken önlerine bir engel çıkmâsıyla başlar. Bu engel yolun ortasında duran ve araba burnunun dibinde sert bir fren yapınca kadar yerinden kımıldamayan genç bir çocuktur...

Çocuğu da aralarına almalarıyla psikolojik bir üçgen oluşturacak olan kişiler filim boyunca birşeyler ararlar. Kristin «bir aşkın ölümünü, yenisine başlamanın imkânsızlığını ve boş evreni» anlatan şarkılar söylerken genç çocuk «kulağının dibinde vızıldayan sivrisinek anasının sesidir/köpüklü dalgalarla kıyıları yıkıyan anası beyaz yelkenlerde hisırdar» biçimde bir şiir söylemektedir. Andrzej'in aradığı ise üstünlüktür.

Polanski filim boyunca psikolojik boyutlamalarla bu üç kişinin kişiliklerini irdeler. Polonya sinemasının eski kuşak yönetmenlerinden Roman Polanski'nin sinemaya yeni anlatım araçları getirmeyi denediği ilginç bir yapıttır Sudaki Bıçak.

— **Kanlı Saltanat** (Macbeth)/Yönetmen : Roman Polanski/Oynayanlar : John Finch, Francesca Annis, Martin Shaw/Yapım yeri : A.B.D. (Columbia Pictures)/Türkçe altyazılı.

Magazin yazarlarına göre, karısı Sharon Tate'i ünlü Manson cinayetinde kaybeden Polanski'nin uzun bir süre filim çevirme gücü bulamadıktan sonra «Macbeth'e el atmasının nedeni,» Macbeth'in her şeyden önce bir cinayet filmi olmasıdır... Gerçekten Macbeth yazılagelmiş en güzel cinayet öyküsüdür kuşkusuz... İktidar hırsıyla ellerini kana bulayan İskoçya Dükü Macbeth ve karısının öyküsü, kötülüğe bulaşan insanın artık bir yerde duramayacağını, cinayetlerin birbirini izleyeceğini anlatır, bu dönüşü olmayan yolda, insanın ruhunu ve aklını yitirşini tasvir eder...

«Macbeth» bir cinayetin ve iki canının anatomisidir... Shakespeare'in bu en karanlık, en kötümser eseri, iktidar hırsına kusursuz bir teşhis koyarken, vicdan azabı dediğimiz duygunun nefis bir görünümünü de verir... Polanski'yi çeken konulardır bunlar, «Sudaki Bıçak'ta, «İğrenme'de veya «Rozmari'nin Bebeği'nde kötülüğün çeşitli biçimlerde yansımaları vermiş olan Polanski için, «Macbeth» doğallıkla çekici bir kaynaktır.

Polanski-Macbeth, oyunun daha önceki sinema uyarlamalarından öncelikle büyük, görkemli, gösterişli bir «gösteri» (spectacle) olmasıyla ayrılmaktadır. Polanski, Shakespeare'e bir üstün-yapımın olanaklarını getirmiştir. Metinden tek kelime çıkarılmamıştır. Ancak, metin renkli, canlı,

ÇAĞDAŞ

Yönetmen

Senaryo

Görüntü

Oynayanlar

«Merh
lerinden
sınıf atlam
yandan ba
maktadırla

Böyles
cam'da bu
katkısıyla
bir anlatım

Sansür
natılabilen
masıyla Ça

zim attığını
belgesi olab
gütlü geliş
ce ve iki yü
koymaya m
hastalıkların
«Çimento» c
yorsa, gelece

SİNEMATEK

görmekli bir sinemanın eşliğinde sunulmuştur. Orson Welles'in az aydınlatılmış, eğri bûğrû duvarları, karanlığın gölgelerinde büsbütün şekilsiz gözüken iç mekanları, Akira Kurosawa'nın tragedyaya geometrik bir düzen getiren Japon usulü ev-saray dekorları, Polanski'de yerini Walter Scott romanlarını hatırlatan bir şatoya, geniş mekanlara, at koşturmalara, «Sca-ramouche»u aratmayan düellolara, etkili bir hareket ve canlılığa bırakmış- tır. Polanski çıldıran Lady Macbeth'i çınlıplak dolaştırırken, veya Mac- beth'in kopmuş kafasını merdivenlerden yuvarlanırken göstermekten çe- kinmez. Bu cüretli buluşlar, filimin kan rengini belirlerken, «Macbeth»e, Shakespeare'den uzak düşmüş çağdaş seyirci için de geçerli ve etkileyici öge katmış olur... Polanski, yine çok önemli bir yenilik olarak, Macbeth çiftini alır, gençleştirir, olgunluk çağındaki bir Orson Welles'in, Toshiro veya Maurice Evans'ın yerini, gencecik bir John Finch, perdede unutul- maz bir Lady Macbeth yarattığında 50 küsur yaşında olan Judith Ander- son'un yerini körpe bir Francesca Annis alır. Böylece tragedyanın ruhuna bir ölçüde ihanet artarken (iktidar hırsı, bu kadar genç yaşta gelip de in- sanda yaşama sevincinin yerini alır mı?), geniş seyirci yığınları için çeki- cilik artırılmış olur.

Polanski - Macbeth, Shakespeare'in sinemalaştırılması konusunda, ilginç, saygıdeğer ve amaçladığı daha geniş bir seyirciye erişme açısın- dan başarıya ulaşmış bir film olarak önemlidir. Filimin sonuna Polanski 'nin eklediği ve yeni kralın en yakın arkadaşının, iktidar konusundaki ken- di kaderini öğretmek üzere cadılara gidişini gösteren epilog, polanski'nin tragedyaya «iktidar hırsının bir fasit daire olarak sürüp gideceği» yorumu- nu katması açısından ayrıca dikkate değer...

(Bu yazı 18.4.1973 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nden, Atilla Dorsay'ın «Haftanın Filmleri» sütunundan kısaltılarak alınmıştır.)

— **Çaykovski** (Tchaikovski)/Yön. İgor Talankin/Senaryo: Budimir Metalkinov, İ. Talankin/Görüntüler : Margarita Pilikhina/Yapım yeri : S.S. C.B./Oynayanlar : İnnokanti Smoktunovski, Antonina Shuranova/Renkli. nova/Renkli.

— **Altı Temmuz** (The Sixth July)/Yön : Yuli Kabassik/Görüntüler : N. Sousslov/Senaryo : Mikhail Sharov/Müzik : A. Shinitile/Yapım yeri : S.S. C.B./İngilizce.

— **Dikkat Araba Geliyor** (Watch out for Automobile)/Yön : Eldor Ri- azanov/Senaryo : Emil Braginski, E. Riazanov/Oynayanlar : İnnokanti Smoktunovski, Oleg Efremov/Yapım yeri : S.S.C.B.

SİNEMATEK

SOVYETLER BİRLİĞİN'DE SİNEMA

1973'de, büyük sinemacılarından Ayzenştayn'ın 75., Pudovkin'in 80. doğum yıldönümlerini kutlayan Sovyetler Birliği'nde sinema ne durumda? Aşağıdaki bilgiler -biraz eski de olsa- bu soruyu kısa ve öz bir biçimde yanıtlayabilir.

Gelişmiş bir film endüstrisine sahip olan Sovyet Rusya'da bugün 39 stüdyo yılda 185 kadar uzun film yapıyor (1972 rakamı). Bu filimlerin 130'u sinema, 55'i TV içindir. Ayrıca 45 uzun belge filimi, 65 çizgi filim, 2000'e yakın da kısa film yapılmaktadır.

Ülkedeki 157 bin sinema salonundan 75 bini geniş perde ve 70 mm. sistemleriyle donatılmıştır. Yıllık iş hacmi, sinema gişelerine yılda bırakılan altı milyar T.L. ile ölçülebilir. Tecimsel sinemalara günde 13 milyon kişi girmektedir. Rusya, sinemaya gidiş oranının dünya üzerinde en yüksek olduğu ülkedir. Bu oran kentlerde kişi başına yılda 21, köylerde ise 17'dir. Sovyet filimleri S.S.C.B. dışında 104 ülkede gösterilmektedir.

Tüm Sovyet Cumhuriyetleri'nde de sinema gittikçe gelişmektedir. Kiev'de, Alma Ata'da ve Tiflis'de yapılan filimler birçok ülkede ilgi toplamışlardır. Bu bölgelerden gelme sanatçı ve teknik kişiler, Leningrad ve Moskova'nın büyük stüdyolarında çalışmaktadırlar. «Siyah Lekeli Kuş» (Ukrayna), «Oginski Polonezi» (Bielo Rusya), «Seni Bekleyeceğim Oğlum» (Özbekistan), «Ellerinin Sıcaklığı» (Çerkezistan), «Ataman'ın Sonu» (Kazakistan), «Pirosmani» (Özbekistan), «İssek-Kul'un Kırmızı Bebekleri» (Kırgızistan), «Gelin» (Türkmenistan), «Rüzgarlı Kıyılar» (Estonya), «Leutare» (Moldavya) gibi filimler bu Cumhuriyetlerin yaptıkları ilginç ve Sovyetler Birliği dışından da yankı getiren yapıtlardır.

«Q
seçilm
oyunur
alınar

1)
gelece
gerek.
oyunla
yapıldı
Ancak,
örnekle
bizdeki
yerde l
fı ideo
görüldü
mez. Ö
sizin te
sahney

2)
Sahney
diğimiz
ve bilin
leyse, C
malzem
yönde ö
rak, ha
zorunda
cüğün b

3)
lışmalar
luluk ta
cük gibi
ği gibi,
pıtabiliy
asla düş
zeyeye çık
getirebil

SİNEMATEK

FOTOĞRAFÇILIĞA (İŞIKYAZINA) KURAMSAL BİR YAKLAŞIM DENEMESİ

Varlığı bilindiğinden bu yana, toplum içinde yaşadığını bildiğimiz insan, duygularını, düşüncelerini, gözlediklerini bir başkasına iletme gereğini duymuş, karşılık olarak da başkalarının bulgularından yararlanmak istemiştir. Bu nedenle önce uçucu simgeler dizisi /söz/ü, sonra da kalıcı simgeler dizisi «yazı»yı üretmiştir. Ancak gördüğünden başkasına inanamamaya eğilimli insana, hele yazının gerçeği saptırabilecek kullanımlara elverişli olduğunu gözlemlemesinden sonra, sözün ve yazının bu olumsuz yanını giderecek tamamlayıcı bir yazı gerekmişti. Kalıcı ve gerçeği en az saptıran bir yazı olmalıydı bu. İşte fotoğraf bu görevi yükledi önceleri.

Fotoğrafın gerçeğe bağlı kalışı yanında, söz, resim ve yazıdan ayrılan bir de yeterlilik yanı var. Öfkeli bir suratın öfkesini başkalarına aktarmak ve bu yolla geniş kitleleri aynı öfkeye ortak edebilmek için, yazarın «Alnında beş, gözlerinin altında üçer çizgi belirmişti, gözbebekleri büyümüş, kaşları ortadan birleşir biçimde çatılmıştı...» gibi sözler yazması gerekcek ve suratın bu öfke anında aldığı kızılığın tonunu tanımlamaya sözcükleri bir türlü yetmeyecekti. Bu sözün ve yazının fotoğrafa göre yetersiz kalan yanını anlatmaktadır bize. Bundandır çocuk kitaplarının, ders kitaplarının, koca koca ansiklopedilerin bir kavramı tanımlarken yazının yanısıra çizgi, grafik ve fotoğraf kullanmaya gerek duyması. Bir fotoğraf makinası karşısına oturduğumuz zaman, aygıttan bize geçen titreme içinde bulunduğumuz anın olduğu gibi yakalanışından ve geleceğe hiç değişmeden, bu biçimde iletileceğindendir.

Bununla birlikte fotoğrafı gerçeğin olduğu gibi, kaba bir saptaması olarak niteliyemeyiz. Günümüzde fotoğraf yaygın ve etkili bir sanat dalıdır, biçimin, rengin ve lekenin şiiridir. Akla seslendiği oranda duyguları mıza da seslenebilir. Bunu yaparken de sanatçının konusuna kattığı yorumu iletir bize; onun yaptığı tanımlamayı anlatır. Bu ise geçmiş bir toplumsal yaşamın bilince yerleştirdiği bilgilerin dökümüdür. Fotoğrafçı konuyu kendi bildiği biçimde anlatabilmek için, konunun kendi seçtiği bir ayrıntısına, kendi seçtiği bir açıdan bakar, amacına uygun mercekleri, süzgeçleri ve diğer yan araçları kullanır. Aynı konuyu çeken fotoğrafçıların yapıtlarının birbirine benzemeyişi bu yüzdendir.

A.S.D. Fotoğraf Ekibi'nin bir çalışması

SİNEMATEK

ERSİN ALOK — CÜNEYT AYRAL DİA — ŞİİR GÖSTERİSİ

Ülkemizi yıllardır uluslararası alanda başarı ile temsil etmiş olan fotoğraf sanatçısı Ersin Alok genç ozan Cüneyt Ayrar ile birlikte 23 Şubat günü bir gösteri düzenledi. Gösteride sanatçılar diaporitler sunarken bir yandan da şiirler okuyacaklar.

«Gün Doğacak» adını taşıyan şiir çalışmalarını sunacak olan Cüneyt Ayrar gösteride 30'a yakın hiç yayınlanmamış şiirini okurken Alok'da uluslararası alanda ün yapmış dialarından yüz kadarını konuklara gösterecek.

Ersin Alok 1937 yılında İstanbul'da doğdu. Uzun süre dağcılık sporu ve resim sanatını birlikte yürüten sanatçı gazetecilik, ticaret ve psikoloji konularında yüksek öğrenim gördü. Daha sonraları doğayı ve olayları film ve fotoğraf ile saptamayı tasarlayan sanatçı yıllardır uğraşını bu alanda sürdürmekte ve yaşamını bu yoldan kazanmaktadır. Alok'un birçok dünya çapında ödülü vardır. Bunlar arasında Polonya'da kazandığı bir dünya birinciliği, bir Fransız yayınevinin tek bir diası için gönderdiği açık çek ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın açtığı yarışmada aldığı birinci, ikinci ve üçüncü ödülleri sayabiliriz. Yayınlanmış bir fotoğraf albümü vardır.

«Bilinç ve bilinçaltı materyallerinin ortak etkinliği sonunda buna eklenen estetik düşünceyle iç dünyanın dış dünyaya açılması durumuna sanat denir» diyen Alok'un 1977 yılında başladığı sürekli sergi ve gösteriler zincirinin Ankara'da düzenlenen ilkinin ilgiyle izleneceği kanısındayız.

Cüneyt Ayrar ise 1954 yılında İstanbul'da doğdu. 10 yılıaşkın bir süredir yazın ile uğraşmakta olan sanatçı şiiri tek başına sunmanın günümüz koşullarında yetersiz kaldığı inancını taşıyor. 1974 yılında da «Başkaldırma» adlı kitabındaki şiirleri fotoğrafçı Hakkı Göçöglü'nün çalışmaları ile birlikte sunmuştu.

Sanatçının bu gösteride okuyacağı şiirleri de 1977 yılı içinde kitap olarak yayınlanacak.